УДК 336.148+328.18

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Резнікова Ольга Олександрівна,
кандидат економічних наук, старший науковий співробітник

Метою статті є визначення способів підвищення ефективності фінансового контролю в секторі безпеки і оборони України на сучасному етапі. Під час проведеного дослідження визначено особливості організації та правового регулювання фінансового контролю в секторі безпеки і оборони України, виявлено проблеми здійснення фінансового контролю в зазначеному секторі на кожному з етапів бюджетного процесу. З метою підвищення ефективності фінансового контролю в секторі безпеки і оборони пропонується запровадити єдину систему стратегічного прогнозування та планування у сфері забезпечення національної безпеки, яка б розглядала сектор безпеки і оборони як цілісний об'єкт прогнозування і планування; посилити співпрацю представників формального й неформального секторів фінансового контролю; удосконалити законодавство щодо обов'язковості завчасного оприлюднення Міністерством фінансів проекту Державного бюджету України до його винесення на розгляд Кабінету Міністрів України; реалізувати повною мірою принцип невідворотності відповідальності за невиконання державних рішень, яке призводить до неефективного використання бюджетних коштів, або за нецільове й нераціональне використання бюджетних коштів.

Ключові слова: **фінансовий контроль, сектор безпеки і оборони, державні контролюючі органи, Державний бюджет, бюджетний процес, ефективність використання бюджетних ресурсів.**

Reznikova Olga

Peculiarities of the financial control in the national security and defense sector of Ukraine.

The aim of the article is determining ways of improving of the financial control efficiency in the national security and defense sector of Ukraine nowadays. As a result of this research it was identified features of organization and law regulation of the financial control in the national security and defense sector of Ukraine and determined some problems in fulfillment of the financial control in the national security and defense sector on every phase of the budget process. For improving of the financial control efficiency in the national security and defense sector there were suggested to set up the general system of strategic prognostication and planning in the national security sphere in which the national security and defense sector is an integrated object of prognostication and planning; to strengthen cooperation between formal and informal subjects of the financial control; to improve the law concerning a duty of the Ministry of finance of Ukraine to publish the State budget draft before it is presented to Cabinet of Ministers of Ukraine; to obey the principle of the inevitability for the liability due to the law if non-enforcement of state solutions and acts takes place and a result of it is inefficient budget resources wasting or if inappropriate or irrational spending budget resources takes place in in the national security and defense sector.

Keywords: **financial control, security and defense sector, government regulatory authorities, the state budget, the budget process, efficiency of budgetary resources spending.**

Питання підвищення ефективності фінансового контролю в секторі безпеки і оборони України набувають дедалі більшої ваги. Значною мірою це обумовлено суттєвим зростанням обсягів фінансування державою заходів із забезпечення обороноздатності й національної безпеки України протягом останніх років.

Так, за даними Міністерства фінансів України, у 2014 р. порівняно з попереднім роком видатки на оборону з державного бюджету зросли на 84,4 % до 27,4 млрд грн, що складає приблизно 1,8 % ВВП; видатки на громадський порядок, безпеку та судову владу зросли на 13,8 % до 44,8 млрд грн [14]. За 10 місяців 2015 р. порівняно з аналогічним періодом попереднього року видатки державного бюджету на оборону зросли у 2,1 раза до 37,1 млрд грн; видатки на громадський порядок, безпеку та судову владу зросли на 23,7 % до 39,9 млрд грн [12]. Проте, з огляду на високі темпи інфляції (24,9 % – у 2014 р., 49,5 % за 10 місяців 2015 р.) і девальвації гривні (майже удвічі за 2014 р., в 1,5 раза за 10 місяців 2015 р.), реальне зростання обсягів фінансування потреб безпеки і оборони є значно меншим і наразі не задовольняє їх у повному обсязі.

Тенденція щодо збільшення обсягів фінансування державою потреб сектору безпеки і оборони України збережеться і в 2016 р. Так, відповідно до рішення РНБОУ від 11 листопада 2015 р. «Про пропозиції до проекту Закону України

«Про Державний бюджет України на 2016 рік» по статтях, пов'язаних із забезпеченням національної безпеки і оборони України», введеного в дію Указом Президента України від 01 грудня 2015 р. № 674/2015, фінансування потреб сектору безпеки і оборони України у 2016 р. має становити не менше 100,0 млрд грн із загального фонду Державного бюджету. Необхідно зазначити, що запропоновані в цьому документі підходи (виділення бюджетних видатків на забезпечення національної безпеки і оборони України обсягом 5 % ВВП, у т.ч. не менше 3 % ВВП – на оборону) відповідають стандартам НАТО щодо оборонного планування. Проте ці стандарти витримуються не всіма країнами – членами НАТО, навіть протягом останніх років, коли загрози європейській безпеці посилилися.

Зрозуміло, що в умовах зовнішньої агресії гібридного типу проти України потреби у фінансуванні суб'єктів сектору безпеки і оборони суттєво збільшилися. Водночас обмежені можливості Державного бюджету України піднімають на новий рівень питання підвищення ефективності використання бюджетних коштів, запровадження якісно нових механізмів бюджетування та фінансового контролю в секторі безпеки і оборони. Особливо актуальним стає питання пошуку оптимального балансу між забезпеченням потреб сектору безпеки і оборони, що дедалі зростають, та необхідністю виконання інших важливих економічних і соціальних програм держави.

Метою статті є визначення способів підвищення ефективності фінансового контролю в секторі безпеки і оборони України на сучасному етапі.

Питанням удосконалення фінансового контролю в секторі безпеки і оборони приділяється значна увага з боку і вітчизняних, і іноземних фахівців. Так, у країнах – членах НАТО це обумовлено, зокрема, необхідністю адаптації національних секторів безпеки і оборони до спільних потреб і стандартів системи колективної безпеки, завданнями об'єднання та спільного використання можливостей, поліпшення координації зусиль в умовах обмежених фінансових ресурсів. Концепція *Smart Defence*, запропонована на Чиказькому саміті НАТО у 2012 р., стала важливим кроком у вирішенні цих проблем. Вагомий внесок у дослідження проблем у сфері фінансового контролю в секторі безпеки і оборони зробили М. Саллах Алдін, Л. Андерссон, Н. Болл, Й. Венер, Ф. Джонс, Н. Массон, М. Пейман, Н. Рогш, М. Холмс, А. Шик. Поміж українських дослідників відповідної проблематики варто виділити таких, як О. Ф. Андрійко, С. В. Бардаш, О. І. Барановський, М. Т. Білуха, П. К. Германчук, Л. В. Гуцаленко, В. А. Дерій, Н. І. Дорош, Т. І. Єфименко, М. М. Коцупатрий, В. М. Опарін, Н. І. Рубан, В. К. Симоненко, І. Б. Стефанюк, В. М. Федосов.

Дослідження проблем фінансового контролю в секторі безпеки і оборони має свої особливості. По-перше, зазначений сектор є одним з об'єктів фінансового контролю, який має свої особливості, обумовлені його певною закритістю від широкої громадськості через виконання специфічних функцій і завдань. По-друге, фінансовий контроль є одним з елементів демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони та «інструментом для забезпечення контролю над тим, що державні кошти, які виділяються для забезпечення безпеки людей, витрачаються в умовах прозорості і підзвітності» [10, 12].

Максимальну ефективність такий фінансовий контроль має тоді, коли він здійснюється на всіх етапах бюджетного процесу (від формування проекту оборонного й безпекового бюджету до контролю за перебігом його виконання) та містить елементи формального й неформального нагляду.

Відповідно до ст. 19 Бюджетного кодексу України стадіями бюджетного процесу є:

1) складання проектів бюджетів;

2) розгляд проекту і прийняття закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет);

3) виконання бюджету, включаючи внесення змін до закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет);

4) підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього [3].

Також Бюджетним кодексом визначено, що на всіх стадіях бюджетного процесу здійснюються контроль за дотриманням бюджетного законодавства, аудит та оцінка ефективності управління бюджетними коштами відповідно до законодавства.

Метою фінансового контролю на кожному з етапів бюджетного процесу є забезпечення ефективного й цільового використання бюджетних ресурсів. Особливістю фінансового контролю в секторі безпеки і оборони є наявність таємних бюджетних статей, призначених для виконання спеціальних функцій суб'єктами сектору безпеки і оборони. Отже, фінансовий контроль за відповідними бюджетними статтями можуть здійснювати лише особи, які мають оформлений у встановленому порядку доступ до роботи з інформацією з обмеженим доступом.

Особливістю складання Державного бюджету України в частині ресурсного забезпечення сектору безпеки і оборони є те, що зазвичай відповідне питання попередньо виноситься на розгляд Ради національної безпеки і оборони України відповідно до ст. 4 Закону України «Про Раду національної безпеки і оборони України» [5]. За результатами такого розгляду приймається рішення РНБОУ, яке вводиться в дію Указом Президента України і містить конкретні пропозиції щодо обсягів фінансування за статтями

Державного бюджету України, пов'язаними із забезпеченням національної безпеки і оборони України.

Відповідні пропозиції опрацьовуються Міністерством фінансів України під час підготовки проекту Державного бюджету України. Передаючи проект на розгляд Верховної Ради України, Кабінет Міністрів України має також надати інформацію щодо врахування пропозицій Ради національної безпеки і оборони України до Проекту закону про Державний бюджет України за статтями, пов'язаними із забезпеченням національної безпеки і оборони України (з умотивованим обґрунтуванням), як це визначено п. 11 ст. 38 Бюджетного кодексу України [3].

Так, пропозиції, затверджені Рішенням Ради національної безпеки і оборони України від 20 грудня 2014 року «Про ресурсне забезпечення сектору безпеки і оборони України у 2015 році», введеним у дію Указом Президента України від 24.12.2014 р. № 953/2014 [8], повністю враховано в Державному бюджеті України на 2015 р. [1]. Однак така ситуація була не завжди. Хронічне недофінансування потреб суб'єктів сектору безпеки і оборони стало однією з причин його слабкості й неспроможності ефективно протистояти зовнішній агресії проти України на початку 2014 р.

За висновком Міністерства оборони України, «в умовах постійного багаторічного недостатнього фінансування Збройних Сил збільшення у 2014 р. фінансового ресурсу Міністерства оборони за рахунок резервного фонду на 11,9 млрд грн не забезпечило відчутного підвищення рівня боєздатності Збройних Сил. Фінансування заходів щодо розвитку ОВТ, відновлення непорушних запасів, забезпечення системи підготовки військ (сил) здійснювалося на мінімальному рівні» [11].

Отже, навіть наявність такого додаткового елементу фінансового контролю в секторі безпеки і оборони, як розгляд питання щодо його ресурсного забезпечення на засіданні РНБОУ, не було надійною гарантією досягнення кінцевої мети – досягнення максимального ефекту від використання бюджетних коштів у сфері забезпечення національної безпеки і оборони. Це зумовлено тим, що вже на початковому етапі бюджетного процесу визначалися неправильні цілі: покриття мінімально необхідних потреб органів сектору безпеки і оборони, тобто їх утримання, а не розвиток. При цьому питання щодо можливої економії бюджетних ресурсів завдяки усуненню дублюючих функцій органів сектору безпеки і оборони, використанню спільних спроможностей (за прикладом концепції НАТО *Smart Defence*) у практичній площині не порушувалося.

Так само не було вирішено питання про оптимізацію планування та виконання державних цільових програм. Відсутність системності у прийнятті таких програм призводить до їх часткового дублювання, нерівномірного фінансування, а як результат – до неможливості досягнення визначених цілей і неефективності використання бюджетних коштів.

Вказана проблема притаманна не лише Україні, а й розвиненим країнам. Так, у Стратегії національної безпеки США 2010 р. було визначено необхідність зміцнення механізмів фінансового контролю у сфері оборони, зокрема у спосіб припинення й реструктуризації тих програм, які є застарілими, дублюють одна одну, є неефективними або надто витратними [9, 34].

У сучасних умовах підходи до бюджетування в секторі безпеки і оборони України має бути суттєво змінено. Це обумовлено не лише необхідністю жорсткої економії бюджетних коштів у масштабах всієї країни, а й комплексним характером сучасних загроз і докорінними змінами безпекового середовища.

Україна потребує створення єдиної системи стратегічного прогнозування і планування у сфері забезпечення національної безпеки, яка б розглядала сектор безпеки і оборони як цілісний об'єкт прогнозування та планування. Такий підхід сприятиме збалансуванню вимог до структури органів сектору безпеки і оборони, їх чисельності, фінансового та матеріально-технічного забезпечення, пріоритетності завдань розвитку, а також дозволить, зокрема, забезпечити:

- узгодження програм реформування й розвитку органів сектору безпеки і оборони та оборонної промисловості за єдиним задумом;
- максимально ефективне використання спроможностей і ресурсів суб'єктів сектору безпеки і оборони щодо захисту національних цінностей та реалізації національних інтересів;
- раціональний розподіл фінансових і матеріально-технічних ресурсів, необхідних для ефективного функціонування органів сектору безпеки і оборони та оборонної промисловості;
- гармонійний баланс загальнодержавного та відомчого підходів до формування стратегій розвитку кожного суб'єкта й сектору безпеки і оборони, а також завдань соціально-економічного розвитку держави загалом.

Такий підхід цілком відповідає завданням, визначеним новою Стратегією національної безпеки України [7], у частині створення ефективного сектору безпеки і оборони України (п. 4.2 Стратегії).

Іншою проблемою, що часто постає в Україні на етапі складання проекту Державного бюджету і обмежує участь неформальних суб'єктів фінансового контролю (експертів, громадськості, ЗМІ) в його доопрацюванні, є несвоєчасне оприлюднення Міністерством фінансів проекту Державного бюджету України.

Тут виникає певна колізія, оскільки відповідно до п. 1 ст. 28 Бюджетного кодексу України [3] Міністерство фінансів України зобов'язано оприлюднити проект Державного бюджету

України. Однак тут чітко не визначено, що це має бути проект Державного бюджету України, який подається на розгляд Кабінету Міністрів України, як і термін, не пізніше якого він має бути опублікований. Водночас п. 2 ст. 28 Бюджетного кодексу України [3] чітко встановлено, що проект закону про Державний бюджет України підлягає обов'язковій публікації в газеті «Урядовий кур'єр» не пізніше ніж за сім днів після його подання Верховній Раді України.

Якщо ж брати до уваги вимоги п. 3 ст. 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації» [2], то проект Державного бюджету України має бути обов'язково оприлюднений Міністерством фінансів не пізніше ніж за 20 робочих днів до дати його розгляду Кабінетом Міністрів України.

За практикою, що склалася в Україні, частіше оприлюднювався лише проект Державного бюджету після його подання Верховній Раді України.

Порядок здійснення фінансового контролю на етапі розгляду проекту в парламенті та прийняття закону про Державний бюджет України визначений главою 7 Бюджетного кодексу України [3] і главою 27 Регламенту Верховної Ради України [4]. В Україні, як і в більшості країн, відповідальним у Верховній Раді України за підготовку проекту Державного бюджету до розгляду визначено комітет, до відання якого належать питання бюджету (нині Комітет з питань бюджету Верховної Ради України). Комітет з питань національної безпеки і оборони Верховної Ради України готує свої пропозиції до цього законопроекту і подає їх до Комітету з питань бюджету. Народні депутати, які не входять до складу Комітету з питань національної безпеки і оборони, можуть окремо надати свої пропозиції щодо статей Державного бюджету України, пов'язаних із забезпеченням національної безпеки і оборони України.

На цьому етапі, безумовно, переважає парламентський фінансовий контроль. Зв'язок із громадянським суспільством при цьому здійснюється через подання його представниками відповідних запитів народним депутатам України.

Загалом такий підхід відповідає прогресивним світовим практикам. Проблеми у сфері фінансового контролю в Україні на цьому етапі бюджетного процесу можуть виникати через недотримання Кабінетом Міністрів України термінів подання проекту Державного бюджету України до парламенту, що спричинює стислий період його опрацювання в комітетах Верховної Ради України.

Щодо повноти врахування потреб сектору безпеки і оборони України, то тут певну проблему може становити той факт, що Комітет з питань національної безпеки і оборони Верховної Ради України не має права вирішального голосу при формуванні узагальненого висновку щодо проекту Державного бюджету України (його готує Комітет з питань бюджету).

Фінансовий контроль у секторі безпеки і оборони на етапі виконання Державного бюджету є чи не найбільш регламентованим щодо участі кожного з його суб'єктів. Так, ст. 26 Бюджетного кодексу України [3] встановлено, що контроль від імені Верховної Ради України за надходженням коштів до Державного бюджету України та їх використанням здійснює Рахункова палата.

Також перевірки у сфері контролю за дотриманням бюджетного законодавства можуть проводити й інші уповноважені центральні органи виконавчої влади, зокрема органи державного фінансового контролю в порядку, визначеному Законом України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» [6].

Крім того, розпорядники бюджетних коштів в особі їх керівників організовують внутрішній контроль і внутрішній аудит та забезпечують їх здійснення у своїх закладах і в підвідомчих бюджетних установах.

Особливістю фінансового контролю в секторі безпеки і оборони України на етапі виконання Державного бюджету є те, що такі елементи цього сектору, як правоохоронні органи та СБУ, можуть бути і об'єктами перевірки (як розпорядники бюджетних коштів), і замовниками перевірок (як органи дізнання).

Засоби масової інформації та представники громадськості можуть брати участь у здійсненні фінансового контролю в секторі безпеки і оборони на цьому етапі у спосіб ознайомлення з інформацією про державні закупівлі таких державних органів, розміщеною на їх офіційних сайтах, на офіційному загальнодержавному вебпорталі «Державні закупівлі», на єдиному вебпорталі використання бюджетних коштів *e-Data*, на електронному ресурсі «Система електронних державних закупівель ProZorro» або через подання відповідного запиту в порядку, встановленому Законом України «Про доступ до публічної інформації» [2] з обмеженнями, визначеними ст. 6–9 Закону.

Зазначимо, що Рахунковою палатою України щорічно встановлюються факти неефективного використання бюджетних коштів у секторі безпеки і оборони України або невиконання завдань, визначених у стратегічних документах держави. Хоча детальні звіти Рахункової палати України передаються Верховній Раді України та вищому керівництву держави, питання про необхідність проведення суттєвих реформ у відповідній сфері або притягнення до відповідальності винних зазвичай не порушувалося.

Так, за результатами перевірок Збройних Сил України, ГУ ВВ МВС, Державної прикордонної служби Рахункова палата України неодноразово звертала увагу на наявність численних проблем у сфері їх матеріально-технічного забезпечення, у т.ч. логістики. Стійке ігнорування цих проблем призвело до значного зни-

ження ефективності відповідних сил у протистоянні зовнішній агресії проти України на початку 2014 р.

Значною проблемою залишається нереалізація повною мірою принципу невідворотності відповідальності за невиконання державних рішень, що призводить до неефективного використання бюджетних коштів. Так, за результатами перевірки Рахункової палати України було встановлено, що «рішенням Колегії Міністерства внутрішніх справ України від 11.05.2000 «Про реформування системи МВС України, оптимізацію його структури і чисельності, відповідно до Концепції адміністративної реформи та вимог Президента України» затверджена Концепція будівництва внутрішніх військ МВС України на період до 2005 року.

Не виконавши жодне з завдань, передбачених Концепцією, МВС України наказом від 29.11.2006 № 1167 затвердило нову Концепцію розвитку внутрішніх військ МВС України на період до 2015 року. Питання про відповідальність посадових осіб за невиконання завдань попередньої Концепції, МВС України не ставилося, а мета нової Концепції залишилася старою: створення на базі внутрішніх військ мобільного військового формування, оптимального за чисельністю, та приведення його у відповідність з наявними і прогнозованими завданнями з урахуванням економічних можливостей держави. <...>

Результати аудиту свідчать, що причини порушень, виявлених попередньою перевіркою, не тільки не були усунуті, а набули системного характеру. Вжиті керівництвом внутрішніх військ заходи з виконання пропозицій Рахункової палати виявилися формальними та неефективними, внаслідок чого стан справ суттєво не поліпшився, а наявні бюджетні ресурси використовувалися нераціонально та неекономно» [13].

Якщо навіть висновки державного органу фінансового контролю зазвичай не мають наслідком відповідного реагування, то що вже говорити про настання відповідальності за результатами публічних, у т.ч. журналістських, розслідувань. Лише за останні кілька років було проведено чимало таких журналістських розслідувань, зокрема журналістами програми «Гроші» ТВ каналу «1+1», інформаційного проекту «Українська правда», видання «Дзеркало тижня» та ін. На нашу думку, такі факти мають вивчатися уповноваженими правоохоронними органами, а результати відповідних розслідувань мають доводитися суспільству. Це сприятиме не лише посиленню комунікацій між державою та суспільством, а й підвищенню ефективності фінансового контролю в секторі безпеки і оборони.

Висновки та пропозиції

Створена в Україні система фінансового контролю в секторі безпеки і оборони загалом відповідає світовим стандартам. Проте в умовах значних змін у безпековому середовищі країни гостро постає питання щодо підвищення ефективності використання бюджетних коштів у цій сфері. Вирішенню цієї проблеми сприятиме запровадження нових підходів до здійснення фінансового контролю в секторі безпеки і оборони на кожному з етапів бюджетного процесу.

Фінансовий контроль у зазначеному секторі має бути зорієнтований на отримання максимального результату виконання відповідними органами поставлених перед ними завдань у сфері забезпечення національної безпеки у межах визначеного обсягу їх фінансування. Ідеться не лише про підвищення ефективності використання бюджетних коштів окремими головними розпорядниками, а й про реалізацію низки системних реформ.

Україна потребує створення єдиної системи стратегічного прогнозування та планування у сфері забезпечення національної безпеки, яка б розглядала сектор безпеки і оборони як цілісний об'єкт прогнозування та планування. Важливу роль у цій системі має відігравати План розвитку сектору безпеки і оборони, покликаний забезпечити гармонійний баланс загальнодержавного та відомчого підходів до формування стратегій розвитку кожного суб'єкта й сектору безпеки і оборони загалом, а також до завдань соціально-економічного розвитку держави. Бюджет забезпечення національної безпеки і оборони має стати окремим складником Державного бюджету країни.

Фінансовий контроль у секторі безпеки і оборони на етапі підготовки проекту Державного бюджету може бути посилений завдяки активнішому залученню до цього процесу профільних наукових установ, які проводили б, зокрема, порівняльний аналіз ефективності використання бюджетних коштів за різних сценаріїв розвитку безпекової ситуації (мирний час, кризові ситуації), в різних умовах реалізації різних безпекових стратегій (наприклад, з орієнтацією на попередження надзвичайних ситуацій, терористичних актів або на ліквідацію їх наслідків) та за умов поєднання певних спроможностей органів сектору безпеки і оборони тощо.

Законодавче унормування питання щодо обов'язковості завчасного оприлюднення Міністерством фінансів проекту Державного бюджету України до його винесення на розгляд Кабінету Міністрів України сприятиме розширенню участі громадськості в процесі фінансового контролю в секторі безпеки і оборони на цьому етапі бюджетного процесу.

Урахування пропозицій представників громадянського суспільства на етапі розгляду проекту Державного бюджету України у Верховній Раді України можливе у спосіб проведення відповідних тематичних зустрічей народних депутатів України з виборцями або ж громадських слухань у парламенті.

Реалізація повною мірою принципу невідворотності відповідальності за невиконання державних рішень, що призводить до неефективного використання бюджетних коштів, або за нецільове й нераціональне використання бюджетних коштів потребує передусім політичної волі. Активна участь громадянського суспільства у фінансовому контролі, широке висвітлення фактів таких порушень стимулюватимуть політичні сили й керівництво держави до активніших дій у цьому напрямі.

Список використаних джерел

1. *Про Державний* бюджет України на 2015 рік : закон України від 28.12.2014 р. № 80-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80-19
2. *Про доступ* до публічної інформації : закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-17
3. *Бюджетний* кодекс України : закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/print1433745230225807
4. *Про Регламент* Верховної Ради України : закон України від 10.02.2010 р. № 1861-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1861-17/print1399360584630698
5. *Про Раду* національної безпеки і оборони України : закон України від 05.03.1998 р. № 183/98-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80
6. *Про основні* засади здійснення державного фінансового контролю в Україні : закон України від 26.01.1993 р. № 2939-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2939-12
7. *Про рішення* Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» : указ Президента України від 26.05.2015 р. № 287/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287/2015/paran2#n14
8. *Про рішення* Ради національної безпеки і оборони України від 20 грудня 2014 року «Про ресурсне забезпечення сектору безпеки і оборони України у 2015 році» : указ Президента України від 24.12.2014 р. № 953/2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rnbo.gov.ua/documents/378.html
9. *National* Security Strategy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.whitehouse.gov/sites/default/files/rss_viewer/national_security_strategy.pdf
10. *Ніколас* Массон. Зміцнення фінансового контролю у секторі безпеки / Ніколас Массон, Лена Андерссон, Мохаммед Салах Алдін. – Женева : Женевський центр демократичного контролю над збройними силами, 2011. – 72 с.
11. *Біла* книга – 2014. Збройні Сили України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mil.gov.ua/content/files/whitebook/WB_2014.pdf

References

1. *Pro Derzhavnyi* biudzhet Ukrainy na 2015 rik : zakon Ukrainy vid 28.12.2014 r. № 80-VIII. Retrieved from http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80-19
2. *Pro dostup* do publichnoyi informatsiyi : zakon Ukrainy vid 13.01. 2011 r. № 2939-VI. Retrieved from http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-17
3. *Biudzhetniyi* kodeks Ukrainy : zakon Ukrainy vid 08.07.2010 r. № 2456-VI. Retrieved from http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/print1433745230225807
4. *Pro Peglament* Verhovnoyi Rady Ukrainy : zakon Ukrainy vid 10.02.2010 r. № 1861-VI. Retrieved from http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1861-17/print1399360584630698
5. *Pro Radu* natsionalnoyi bezpeky i oborony Ukrainy : zakon Ukrainy vid 05.03.1998 r. № 183/98-BP. Retrieved from http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80
6. *Pro osnovni* zasady zdiyisnennya derzhavnogo finansovogo kontrolyu v Ukraini : zakon Ukrainy vid 26.01.1993 r. № 2939-XII. Retrieved from http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2939-12
7. *Pro rishennya* Rady natsionalnoyi bezpeky i oborony Ukrainy vid 6 travnya 2015 roku «Pro Strategiyu natsionalnoyi bezpeky i oborony Ukrainy» : ukaz Prezydenta Ukrainy vid 26.05.2015 r. № 287/2015. Retrieved from http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287/2015/paran2#n14
8. *Pro rishennya* Rady natsionalnoyi bezpeky i oborony Ukrainy vid 20 grudnya 2014 roku «Pro resursne zabezpechennya sektoru bezpeky i oborony Ukrainy u 2015 rotsi» : ukaz Prezydenta Ukrainy vid 24.12.2014 r. № 953/2014. Retrieved from http://www.rnbo.gov.ua/documents/378.html
9. *National* Security Strategy. Retrieved from https://www.whitehouse.gov/sites/default/files/rss_viewer/national_security_strategy.pdf
10. *Nikolas* Masson. Zmitsnennya finansovogo kontrolyu u sektori bezpeky / Nikolas Masson, Liena Andersson ta Mohammed Salah Aldin. – Zheneva : Zhenevskiy tsentr demokratychnogo kontrolu nad zbroyinymy sylamy, 2011. – 72 p.
11. *Bila* knyga – 2014. Zbroyini syly Ukrainy. Retrieved from http://www.mil.gov.ua/content/files/whitebook/WB_2014.pdf
12. *Pokaznyky* vykonannya Zvedenogo I Derzhavnogo biudzhetu Ukrainy 2014/2015 rik. Retrieved from http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=425834&cat_id=77440
13. *Pro rezultaty* audytu efektyvnosti vykorystannya biudzhetnykh koshtiv, vydilenykh Golovnomu upravlinnyu vnutrishnikh viyisk Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy : byul. Rakhunkovoyi palaty

12. *Показники* виконання Зведеного і Державного бюджету України 2014/2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=425834&cat_id=77440

13. *Про результати* аудиту ефективності використання бюджетних коштів, виділених Головному управлінню внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України : бюл. Рахункової палати України. – К., 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ac-ada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/986656?cat_id=412

14. *Про стан* виконання Зведеного та Державного бюджетів України за 2014 рік (відповідно до річного звіту Державної казначейської служби України від 11.03.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=407731&cat_id=77440

Ukrainy. Retrieved from http://www.ac-ada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/986656?cat_id=412

14. *Pro stan* vykonannya Zvedenogo I Derzhavnogo biudzhetu Ukrainy za 2014 rik (vidpovidno do richnogo zvitu Derzhavnoyi kaznzcheyiskoyi sluzhby Ukrainy vid 11.03.2015 r. Retrieved from http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=407731&cat_id=77440